Scientific quarterly (scientific-research article) of Islamic world political research
Vol. 15, No. 2, Summer 2025, 1-25
DOI: 10.21859/priw-150201

Analysis of the Impact of International Institutions and Emerging Powers on the Economic and Political Development of the Islamic Republic of Iran

Fatemeh Farhang[1], GSaeed Vosoughi[2], Mohammad Ali Basiri[3]

Date of Received: 2025/03/10 **Date of Acceptance**: 2025/06/18

Abstract

International institutions are among the fundamental pillars of the global order, playing roles in political, economic, and social processes that extend far beyond their traditional functions.In today's complex world, these institutions not only facilitate cooperation but also, through a set of institutional mechanisms, can accelerate states' influence and contribute to the emergence of new patterns within the international system. In this research, this role is referred to as the "accelerator" function. Employing this concept is an attempt to better explain the capacities through which institutions enhance states' power and influence. The main focus of this study is to examine how the Islamic Republic of Iran can utilize the potential of international institutions to improve its political and economic standing in the global arena. The theoretical framework of this research is grounded in Liberal Institutionalism and Neo-Realism, and the central hypothesis posits that the strategic use of institutional mechanisms can contribute to the enhancement of Iran's international position. In this regard, the experiences of emerging powers such as China and India in their smart engagement with international institutions are considered as comparative case studies. The findings indicate that international institutions through the establishment of normative frameworks, the

1. P.H.D candidate of International Relations, Political Science Dept. University of Isfahan f.farhang7703@ase.ui.ac.ir

2. Associate Professor of International Relations, Political Science Dept. University of Isfahan. (responsible Author) , S.vosoughi@ase.ui.ac.ir

3. Associate Professor of International Relations, Political Science Dept , University of Isfahan Basiri@ase.ui.ac.ir

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/ or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA...

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

creation of legitimacy building platforms, the regulation of multilateral interactions, and the enhancement of the efficiency of cooperation can function as accelerators for states. This research employs a descriptive-analytical method using documentary data and library sources, and ultimately presents a framework for evaluating the role of international institutions in strengthening convergence and advancing the national interests of emerging powers.

Keywords: Multilateralism, Emerging Powers, Accelerator, Institutionalism, Islamic Republic of Iran

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، انجمن مطالعات جهان اسلام
فصلنامه علمی (مقاله علمی – پژوهشی) پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، سال پانزدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۴، صص ۲۵ – ۱

DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۱۵۰۲۰۱

تحلیل تاثیر نهادهای بین‌المللی و قدرت‌های نوظهور بر توسعه اقتصادی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران

فاطمه فرهنگ[۱]
سعید وثوقی[۲]
محمدعلی بصیری[۳]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۳/۲۸

چکیده

نهادهای بین‌المللی از ارکان مهم نظم جهانی به شمار می‌روند که در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی نقشی فراتر از حد کارکردهای سنتی خود ایفا می‌کنند. در جهان پیچیده امروز، این نهادها تنها مسیر همکاری را هموار نمی کنند، بلکه با مجموعه ای از ساز و کارهای خود می توانند به افزایش سرعت اثرگذاری کشورها و شکل گیری شیوه های جدید در نظام بین‌الملل کمک کنند. نقشی که در این پژوهش از آن با عنوان شتاب دهنده یادشده است. استفاده از این مفهوم کوششی است برای توضیح بهتر ظرفیت هایی که نهادها در تقویت قدرت و نفوذ کشورها ایجاد می کنند. تمرکز اصلی پژوهش حاضر بر این است که جمهوری اسلامی ایران چگونه می‌تواند با استفاده ازظرفیت‌های نهادهای بین‌المللی، جایگاه سیاسی و اقتصادی خود را در عرصه جهانی بهبود بخشد. چارچوب نظری این پژوهش بر نهادگرایی لیبرال و واقع‌گرایی نوین استوار است و در فرضیه اصلی آن این موضوع بیان شده که بهره‌گیری راهبردی ازساز و کارهای نهادی می‌تواند به ارتقای موقعیت بین‌المللی ایران منجرشود. در این میان، تجربیات قدرت‌های نو ظهور مانند چین و هند در استفاده هوشمندانه از نهادها نیز به عنوان نمونه ای مقایسه ای مورد توجه قرارگرفته است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهدکه نهادهای بین‌المللی ازطریق ایجاد چارچوب های هنجاری، فراهم سازی بسترهای مشروعیت ساز، تنظیم روابط چند جانبه و افزایش کارآمدی همکاری ها می‌توانند برای کشورها کارکردی شتاب دهنده داشته باشند. این مطالعه با روش توصیفی-تحلیلی و بهره‌گیری از داده‌های اسنادی و منابع کتابخانه‌ای انجام شده است و در پایان چارچوبی برای ارزیابی نقش نهادهای بین‌المللی در تقویت همگرایی و منافع ملی قدرت‌های نوظهور ارائه می‌شود.

واژه‌های کلیدی: چندجانبه گرایی، قدرت‌های نوظهور، شتاب‌دهنده، نهادگرایی، جمهوری اسلامی ایران

۱. دانشجوی دکتری روابط بین الملل ، گروه علوم سیاسی، دانشگاه اصفهان،ایران f.farhang7703@ase.ui.ac.ir
۲. دانشیار روابط بین الملل، گروه علوم سیاسی، دانشگاه اصفهان(نویسنده مسئول) ،S.vosoughi@ase.ui.ac.ir
۳. دانشیار روابط بین الملل، گروه علوم سیاسی، دانشگاه اصفهان Basiri@ase.ui.ac.ir

Copyright © 2018, This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

۱- مقدمه

سابقه تاریخی پیشرفت جهانی نشان می دهد که نهادهای بین‌المللی نقش بسزایی در گسترش ارتباطات و همکاری‌های بین‌المللی جوامع توسعه یافته داشته‌اند؛ این امر موجب شده که در دنیای امروز، نهادگرایی به یک موضوع مهم تبدیل شود. اهمیت و ضرورت پیوستن به نهادها از آن جایی ناشی می‌شود که هریک از آنها ضمن آنکه کانونی برای تبادل نظر و هم فکری تلقی‌می‌شوند می توانند بخشی از نیازهای اعضا را که به تنهایی از عهده آن برنمی آیند، مرتفع سازند و گوشه ای از مشکلات را حل و فصل کنند. از آنجا که برای تبدیل نیاز دولت ها به یکدیگر، به وجود مجموعه ای از قواعد در قالب یک معاهده، به فرایند طولانی مذاکره، امضا، پذیرش، تصویب، مبادله یا تودیع اسناد تصویب نیاز است و نیز، رعایت چنین آدابی علاوه بر حساسیت های تصدیق معاهدات نزد ارکان مسئول سازمان با لزوم اجرای سریع برخی از آن ها در تعارض است. بنابر این، نهادهای بین‌المللی سر برآوردند تا راهگشای اجرای سریع معاهداتی باشند که به ابتکار نهادها توسط دولت های عضو منعقد می گردد. لذا هدف اصلی این پژوهش، تاثیر نهادهای بین‌المللی و تحت عنوان پلی ارتباطی، شتاب دهنده و تسهیلگر بر نهادینه کردن دولت ها با الگو گرفتن از قدرت های نوظهور است به عبارت دیگر، اینکه چطور چند جانبه‌گرایی و ظهور قدرت های جدید، انحصار قدرت های قبلی را شکسته است؟ یا به تعبیری دیگر، چطور با ایجاد نهادهای بین‌المللی جدید و پیوستن به آنها به جامعه جهانی متصل می‌شوند.

پژوهش حاضر درپی آن است که نشان دهد چگونه قدرت‌های نو ظهور می‌توانند از طریق ایجاد و تقویت نهادهای بین‌المللی، چند جانبه‌گرایی را در ساختار بین‌الملل گسترش دهند و موجب باز تعریف الگوهای سنتی قدرت شوند. چند جانبه‌گرایی به معنای همکاری و هماهنگی میان چند دولت در قالب نهادهای بین‌المللی، با هدف حل مسائل مشترک جهانی و توزیع متوازن قدرت درسطح بین‌المللی است. اهمیت این رویکرد در آن است که به جای تمرکز قدرت در دست تعداد معدودی از بازیگران غالب، امکان مشارکت گسترده کشورها را فراهم می‌سازد و نظم جهانی را براساس قواعد مشترک و نهادینه شده شکل می‌دهد. با ظهور قدرت‌های نوظهور نظیر چین، هند، برزیل و سایر بازیگران درحال توسعه، مرکز ثقل قدرت جهانی درحال جابه‌جایی است. هرچند گفته می شود قدرت‌های سنتی همچون ایالات متحده همچنان ادعای هژمونی دارند، اما دیگر توانایی اعمال یکجانبه قدرت را ندارند. این تغییر در توازن قدرت، بستر مناسبی برای رشد چند جانبه‌گرایی و امکان مشارکت بازیگران متعدد را فراهم کرده است، چرا که قدرت‌های نوظهور برای تثبیت جایگاه خود در نظام بین‌الملل، به بهره‌گیری از نهادهای

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

بین‌المللی به عنوان ابزارهایی برای مشروعیت بخشی، توزیع قدرت و جهت دهی به قواعد بازی جهانی روی آورده‌اند. در این چارچوب، نهادگرایی به عنوان رویکردی نظری، جایگاه ویژه‌ای دارد. دولت ها در چارچوب نهادها یک تعامل قاعده مند داشته و زمینه همگرایی را در نظام بین‌الملل فراهم می‌آورند. در تعریف نظم نهادی به یک دست از قواعد بازی اشاره شده که این قواعد مي تواند شرايطي را برای روابط بین الملل با ثبات به وسیله کاهش تأثیرات منفي آنارشي بین الملل فراهم کند؛ به عبارتی، دولت هایی که اولویت های مشترکی دارند، ائتلاف های با ثباتی را شکل می دهند(مدنی ومیرزایی، ۱۴۰۱:۴۲۰). بنابراین، این پژوهش از نظریه کارکرد گرایی برای تبیین نقش نهادها در فرآیند همگرایی بهره می‌برد؛ چراکه نهادگرایی، شکلی از همگرایی است که در آن کشورها به صورت تدریجی و براساس منافع مشترک، همکاری‌های خود را گسترش می‌دهند.

در جهان پسا مدرن، نهادهای بین‌المللی به عنوان بازیگران کلیدی، قادرند نقش رهبری را در نظام جهانی ایفا کرده، هنجارهای جدید خلق کنند، به ایدئولوژی‌ها جهت دهند و ارزش‌های نوینی را در محیط بین‌الملل بنیان‌گذاری نمایند. چند جانبه‌گرایی با هدف کاهش تمرکز قدرت، می‌کوشد مسیر تصمیم‌گیری و توسعه جهانی را از سلطه قدرت‌های محدود خارج کرده و آن را به سوی سازوکارهای نهادینه و مشارکتی هدایت کند. یکی از جنبه‌هایی که در ادبیات روابط بین‌الملل کمتر مورد توجه قرارگرفته، نقش نهادها به عنوان عناصر کلیدی در تسهیل همگرایی و چارچوب سازی برای همکاری میان کشور هاست. این نهادها با ایجاد ساختارهای قانون‌مند و با ثبات، به ارتقای ظرفیت دولت ها در مدیریت مناسبات بین‌المللی یاری می‌رسانند و همچون شتاب دهنده‌هایی برای تعاملات چند جانبه عمل می‌کنند. همان گونه که در مفهوم مدرن، شتاب دهنده ها در رشد و توسعه استارتاپ ها نقش حیاتی دارند، نهادهای بین‌المللی نیز با فراهم آوردن بستر های حمایتی، مشورتی و ارتباطی، شرایط را برای مشارکت مؤثر قدرت‌های نو ظهور در ساختار جهانی مهیا می‌سازند.

۲- پیشینه تحقیق

هرد[1] (۲۰۲۴) درکتاب « سازمان‌های بین‌المللی: سیاست، حقوق، عمل» با روشی توصیفی- تحلیلی به بررسی تعاملات میان قدرت‌های جهانی و نهادهای بین‌المللی می‌پردازد. این اثر با تحلیل ساختارهای حقوقی و سیاسی نهادها، به ارزیابی چگونگی تأثیرگذاری آن‌ها بر رفتاردولت‌هاوچالش‌های موجود درنظام

1. Ian Hurd

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

بین‌الملل می‌پردازد.از جمله موضوعات موردتوجه در این مقاله، نقش نهادها درتسهیل همکاری‌های بین‌المللی وتأثیرآن‌ها برتقویت چند جانبه‌گرایی است.

هرد(۲۰۲۴) در مقاله« علم نظم جهانی» با روش توصیفی- تحلیلی به بررسی چالش‌های موجود در مطالعات علمی نظم بین‌المللی پرداخته ونقدهایی به رویکردهای موجوددر این حوزه ارائه داده است. هرد با اشاره به دیدگاه‌های کلاسیک درروابط بین‌الملل، به تحلیل وبررسی مفاهیم نظم وبی‌نظمی درسیاست جهانی پرداخته است. در این مقاله تلاش شده تابانقدرویکردهای موجود، مسیرهای جدیدی برای مطالعه نظم بین‌المللی پیشنهاد شود.

احمدی نژاد و قربانی شیخ نشین (۱۴۰۲) در مقاله« سناریوی چند جانبه گرایی در نظم پسا کرونا و راهبرد سیاست گذاری ایران در آن» نویسندگان با استفاده از روش آینده پژوهی و رویکرد سناریو سازی، به تحلیل سناریوهای مختلف چند جانبه‌گرایی در دنیای پسا کرونا پرداخته‌اند. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که چند جانبه‌گرایی می‌تواند سناریویی مطلوب در دنیای پسا کرونا باشد و ایران به عنوان بازیگری بالقوه، نیازمند اتخاذ راهبردهایی ویژه برای سهیم شدن در ایجاد این نظم مطلوب است.

انصاری نسب و بیدمال(۱۴۰۱) در مقاله« تحلیل چند جانبه گرایی تجارت ایران برای استفاده بهینه از موقعیت ژئوپلیتیک سازمان همکاری شانگهای» با روش توصیفی- تحلیلی به بررسی و تحلیل نقش چند جانبه‌گرایی در سیاست تجاری ایران با تمرکز بر موقعیت ژئوپلیتیک این کشور در سازمان همکاری شانگهای پرداخته شده است. مقاله به تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های موجود در بهره‌برداری از این موقعیت ژئوپلیتیک برای تقویت تجارت ایران می‌پردازد.

منصوری، ترابی و حیدرپور(۱۴۰۱) در مقاله «تحلیل راهبرد توسعه اقتصادی قدرت‌های نوظهور اقتصادی گروه بریکس، چشم انداز این ده سیاست جهانی» با استفاده از روش توصیفی- تحلیلی و رویکرد کتابخانه ای، با استفاده از نظریه توسعه اقتصادی روستو[1]، راهبردهای توسعه اقتصادی کشورهای عضو گروه بریکس (برزیل، روسیه، هند، چین و آفریقای جنوبی) مورد تحلیل قرارگرفته است. این مقاله به بررسی عواملی می‌پردازد که این کشورها را از سیطره اقتصاد لیبرالی به سمت نظم اقتصادی جدید سوق داده است.

سجادپور، ظریف ومولایی(۱۳۹۵) درکتاب «دوران گذارروابط بین الملل درجهان پساغربی» با روش توصیفی- تحلیلی به اهمیت دوران گذاردرروابط بین‌الملل، طولانی بودن دوران گذار، توزیع قدرت

1. Walt Whitman Rostow

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

وتحول نظم، ایدئولوژی رقیب، تلاش کنشگران برای جهت‌دهی، تکثر و تنوع کنشگران، ضرورت ائتلاف، نقش وجایگاه مناطق ونقش اقتصاد در تحولات بین الملل پرداخته است.

مصلی نژاد(۱۳۹۳) در مقاله «چند جانبه گرایی نا متوازن درسیاست گذاری تحریم اقتصادی ایران» با روش توصیفی-تحلیلی به چندجانبه گرایی نا متوازن به مثابه بخشی ازسیاست راهبردی جهان غرب برای محدودسازی قابلیت های اقتصادی وبین المللی ایران درسیاستگذاری تحریم اقتصادی ایران، معطوف به سازوکارهای اجرایی ونهادهای قانون گذارآمریکا و اتحادیه اروپاست.

کمالی اردکانی(۱۳۸۷) در مقاله« فرصت هاوچالش های تعامل منطقه گرایی وچندجانبه گرایی» با روشی توصیفی-تحلیلی به بررسی تعامل میان گسترش سریع ترتیبات منطقه‌ای وتحولات نظام تجاری چندجانبه پرداخته می‌شود. هدف این تحلیل، ارزیابی این موضوع است که آیااین ترتیبات منطقه‌ای به عنوان موانع ومحدودکننده‌های نظام تجاری جهانی عمل می‌کنندیابرعکس، به‌عنوان سازنده‌ها و تسهیل کنندگان آن به شمار می‌آیند.

نوآوری پژوهش حاضردر تمرکز ویژه آن برنقش نهادهای بین‌المللی به‌عنوان ابزارهای کارآمد درجهت پیشبردمنافع ملی کشورهایی مانند ایران نهفته است؛ برخلاف اغلب پژوهش‌های پیشین از جمله آثار هرد(۲۰۲۴) که بیشتر بر تحلیل ساختارهای حقوقی، سیاسی وچالش‌های نظم جهانی تمرکزدارند، این مقاله بارویکردی کاربردی وآینده‌نگر، به بررسی ظرفیت‌های چند جانبه‌گرایی دربهره‌برداری راهبردی از این نهادهابرای تقویت جایگاه منطقه‌ای وبین‌المللی ایران می‌پردازد. تمرکز برنقش شتاب‌دهنده‌ای نهادها درفرآیند همگرایی، مشارکت فعال در نظم نوین جهانی و ارائه پیشنهادهای عملی برای سیاست‌گذاری ایران، از جمله وجوه متمایز و نوآورانه این پژوهش به شمار می‌رود.

۲- چارچوب نظری پژوهش

در سال‌های اخیر، توجه به نقش نهادهای بین‌المللی در ساختار جهانی و تعاملات بین‌المللی افزایش یافته است. این نهادها به عنوان ارکان اصلی در فرآیندهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جهانی ایفای نقش می‌کنند و در دنیای امروز، نقش‌های چندگانه‌ای را ایفا می‌کنند که فراتر از نقش سنتی تسهیلگری در زمینه‌های اقتصادی و امنیتی است. با بکارگیری ابزار شتاب دهنده به عنوان یک ابزار مدیریتی، این نهادها به بررسی و تحلیل تعاملات میان قدرت‌های جهانی و نهادهای بین‌المللی پرداخته‌اند.

نظریه نهادگرایی نولیبرال، با تأکید بر نقش نهادهای بین‌المللی درتسهیل همکاری میان دولت ها،

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

کاهش هزینه‌های تعاملات بین‌المللی و ایجاد هنجارهای مشترک، به عنوان چارچوب نظری این پژوهش انتخاب شده است. این رویکرد بر این فرض استوار است که دولت‌ها، به عنوان کنشگران عقلانی، با همکاری در نهادهای بین‌المللی می‌توانند منافع مشترک خود را تحقق بخشند و از منافع فردی خود فراتر روند. در این زمینه، نهادهای بین‌المللی به عنوان شتاب دهنده‌هایی عمل می‌کنند که با ایجاد ساختارهای قاعده‌مند، زمینه همگرایی و همکاری میان دولت‌ها را فراهم می‌آورند. در پژوهش حاضر با توجه به ماهیت موضوع که به تحلیل نهادهای بین المللی به عنوان شتاب دهنده دولت ها با تاثیرپذیری از اصل چند جانبه گرایی به نقش الگویی قدرت های نوظهور می پردازد، از روش توصیفی-تحلیلی و با بهره‌گیری از داده‌های اسنادی و منابع کتابخانه‌ای به بررسی عمیق این موضوع پرداخته و در نهایت، چارچوبی برای ارزیابی نقش نهادهای بین‌المللی درتقویت همگرایی و منافع ملی قدرت‌های نو ظهور ارائه می‌شود.

۲-۱-مفاهیم پژوهش

درتحولات معاصرروابط بین‌الملل، مفاهیم کلیدی همچون چند جانبه‌گرایی، قدرت‌های نوظهور، شتاب دهنده‌هاونهادهای بین‌المللی به عنوان ارکان اصلی شکل دهنده نظم جهانی جدیدمطرح شده‌اند. ترکیب این مفاهیم نشان‌دهنده تحولی دردیپلماسی اقتصادی وحکمرانی جهانی است که در آن قدرت‌های نوظهور بابهره‌گیری از شتاب دهنده‌ها و نهادهای بین‌المللی، به‌دنبال شکل‌دهی به نظم نوین جهانی هستند.

۲-۱-چند جانبه‌گرایی

درگذشته، نظم جهانی تحت سلطه قدرت‌های بزرگ قرار داشت. امادرسال‌های اخیر، با ظهورقدرت‌های نوظهورشاهد انتقال به یک نظم جهانی چندقطبی هستیم. این تغییربه کشورهای مختلف این امکان رامی‌دهدکه درسطوح جهانی نقش‌آفرینی کنندورویه‌های حاکم برآن راتغییردهند. در این نظم جدید، چند جانبه‌گرایی جایگزین یکجانبه‌گرایی شده است وکشورهای مختلف به‌جای اتکا به قدرت‌های بزرگ، به همکاری‌های جمعی روی آورده‌اند.چندجانبه گرایی یک اقدام مبتنی برهمکاری بین کشورهای متعدد باهدف مدیریت نظامند و مستمرمسائل بین الملل شناخته می شود. در این رویکرد که همکاری‌های چندجانبه می تواند به چالش هایی کمک کندکه کشورها به تنهایی قادر به حل آنهانیستند(کهلر[1]، ۲۰۲۱: ۵).

۲-۲- قدرت‌های نوظهور

قدرت‌های نوظهور، کشورهایی هستندکه باسرعت فزاینده‌ای درحال افزایش نقش وتأثیرخود درنظام

1. Kahler,Miles

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

بین‌المللی هستند. این کشورها به ویژه درحوزه‌های اقتصادی، سیاسی و دیپلماتیک، تلاش دارندجایگاه خود را درسلسله مراتب جهانی تثبیت کرده وآن را ارتقا دهند. با رشدتوان اقتصادی، جمعیتی و ژئوپلیتیکی، قدرت‌های نوظهور نه تنها خواستار ایفای نقشی پر رنگ‌تر در نهادهای بین‌المللی موجود هستند، بلکه درمواردی نیزبه دنبال ایجاد نهادهای جدید برای بازتاب بهترمنافع ودیدگاه‌های خود بوده‌اند(منصوری، ترابی وحیدرپور، ۱۴۰۱:۱۱۲).

۲-۳- شتاب‌دهنده

در این پژوهش، «شتاب‌دهنده» به‌عنوان مفهومی تحلیلی برای توضیح نقش نهادهای بین‌المللی درافزایش سرعت وکارآمدی فرایندهای همکاری وهمگرایی به کار می‌رود. در این معنا، نهادها صرفاتسهیل‌کننده نیستند، بلکه با ایجاد قواعد مشترک، تقویت مشروعیت، فراهم‌سازی دسترسی به شبکه‌های همکاری وکاهش هزینه‌های تعامل، روندتحقق اهداف کشورهای عضو را شتاب می‌بخشند. به‌ویژه برای قدرت‌های نوظهور، این نهادها می‌توانند سازوکاری برای سرعت‌بخشیدن به حضور و اثرگذاری درنظام بین‌الملل فراهم کنند.

۲-۴- نهادگرایی لیبرال

نهادهای بین‌المللی به عنوان شتاب دهنده‌هایی برای کشورهای نوظهور، از جمله ایران، عمل می‌کنند و فرصت‌های جدیدی را برای مشارکت و همکاری درعرصه‌های اقتصادی وفرهنگی فراهم می‌آورند. این نهادها می‌توانند باایجاد یک ساختار دموکراتیک و مشارکتی به تحول هویتی و تقویت موقعیت این کشورها در سطح جهانی کمک کنند. این اقدامات نه تنها به ارتقای دانش و مهارت ها کمک می‌کند، بلکه بسترتعاملات بین‌فرهنگی را فراهم می‌آوردکه منجر به درک بهتر، همگرایی اجتماعی و توسعه پایدار می‌شود(فوگلر[1]، ۲۰۱۹:۱۳۳)

۲-۵-جمهوری اسلامی ایران

در این پژوهش جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک بازیگرمنطقه ای باظرفیت های ژئوپلیتیکی، اقتصادی و هویتی متمایزدرنظرگرفته شده است که موقعیت آن درنظام بین الملل تحت تاثیرمیزان بهره گیری از سازوکارهای نهادی وچندجانبه قراردارد. ایران با دارا بودن نقش موثر در معادلات امنیتی و انرژی منطقه، برای ارتقای جایگاه خود ناگزیر از تعامل هدفمند با نهادهای بین المللی است. از این رو می تواند با استفاده راهبردی ازظرفیت های نهادی، اثرگذاری خود را در عرصه جهانی افزایش دهند.

1. Vogler, Jolanda

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

۵- یافته های پژوهش

۵-۱- نهادهای بین المللی به عنوان ابزارتسهیلگردرمحیط بین الملل

در دنیایی که با بحران‌های متعدد روبه رو است، همکاری‌های بین‌المللی و نهادهای مؤثر می‌توانند به عنوان ابزارهایی کلیدی برای مدیریت این بحران‌ها عمل کنند. نهادگرایی این امکان را می‌دهدکه کشورها براساس اصول مشترک همکاری کنند، قوانین را تصویب، استانداردها را ایجاد و در نهایت، تنش‌ها و سوءتفاهم ها را کاهش دهند و می خواهندکه نگرشی یکجانبه گرایانه در روابط بین‌الملل حاکم نشود. بلکه، نظام جهانی باید به گونه‌ای طراحی شودکه همه کشورها به‌ویژه کشورهای کمترتوسعه‌یافته بتوانند صدای خود را درعرصه بین‌الملل بازتاب دهند و به طور شفاف و عادلانه در فرآیندهای تصمیم‌گیری مشارکت کنند(ظریف، ۱۳۹۸:۵۰-۷۵). پژوهشگران پیش‌بینی می‌کنند که باتوجه به بحران‌های جهانی و نیاز به همکاری بین کشورها، نهادگرایی وچندجانبه‌گرایی نه تنها ادامه خواهد داشت بلکه به عنوان ابزارهای کلیدی برای مواجهه باچالش‌های جهانی به‌کارخواهند رفت (هافمن، ۲۰۲۰:۷۶۶)[1].

نهادهای بین‌المللی به عنوان شتاب دهنده‌های همکاری فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی عمل می‌کنند و این امکان را برای کشورهای نوظهور فراهم می‌آورند تا الگوهای موفق و تجربیات دیگر کشورها را از نزدیک مطالعه و اجرا کنند. این نهادها می‌توانند پلتفرم‌هایی برای تبادل فرهنگی، کارگاه‌های آموزشی و شبکه‌های همکاری ایجاد کنند که موجب افزایش مشارکت فعال کشورهای نوظهور درگفتمان جهانی می‌شود. برای تسهیل ارتباطات با استفاده ازظرفیت نهادی، نهادهای بین‌المللی می‌توانند برنامه‌هایی انجام دهندکه عبارتنداز: برگزاری کنفرانس‌ها وگردهمایی‌های مشترک جهت هم افزایی بین کشورهای خاورمیانه وآسیای مرکزی؛ تشکیل ائتلاف‌های منطقه‌ای باهدف حل مسائل مشترک؛ سرمایه گذاری درپروژه های مشترک و تأمین مشترک مالی این پروژه‌های در سطح منطقه؛ تدوین برنامه‌های آموزشی مشترک برای انتقال تجربیات در زمینه‌های فنی، ارتباطی، فرهنگی و اجتماعی و از بین بردن موانع تجاری با استفاده از توافقات تجاری، تسهیلات مالی و کاهش تعرفه‌ها (گودمن[2]، ۱۹۷۸:۷۳). نهادهای بین‌المللی به عنوان تسهیلگر در دیپلماسی منطقه‌ای نقشی حیاتی ایفا می‌کنند. این نهادها با فراهم‌کردن بسترهای لازم برای گفت وگوهای چندجانبه و طراحی ساختارهای جدید همکاری، می‌توانند به کاهش تنش‌ها و ارتقاء

1. Sabine Hoffmann
2. Goodman, Claire

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

همکاری‌های منطقه‌ای کمک کنند. به عنوان نمونه، سازمان ملل متحد[1] و سازمان امنیت و همکاری آسیا[2] از جمله نهادهایی هستندکه با فراهم‌آوردن فضایی برای حل و فصل منازعات، می‌توانند نقش تسهیلگری مهمی درعرصه دیپلماسی منطقه‌ای ایفاکنند. این نهادها با استفاده ازسازوکارهای نوین مانند پروتکل‌های شفافیت، الگوریتم‌های داده محور و مشارکت فعال همه کشورها، امکان دستیابی به توافقات مشترک را فراهم می آورند(هارد[3]، ۱۹:۲۰۲۴).

این نهادها برای کشورها می‌توانند به عنوان کانال‌هایی برای گفتمان‌های سازنده وکاهش تنش‌های منطقه‌ای عمل کنند. با استفاده ازسازمان‌هایی مانندسازمان همکاری اسلامی[4]، سازمان همکاری‌های منطقه‌ای شانگهای[5]، ایران می‌تواند به طورمؤثری درتقویت ثبات منطقه‌ای وایجاد همگرایی‌های اقتصادی و سیاسی نقش‌آفرینی کند.

نهادهای بین‌المللی امروز فراتر از نقش تسهیلگری، به عنوان بازیگران مؤثردرشکل دهی سیاست‌های جهانی شناخته می‌شوند. این نهادها از جمله بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول وسازمان تجارت جهان[6] درتعیین جهت گیری‌های اقتصادی جهانی نقش برجسته‌ای ایفا می‌کنند. این نهادها نه‌تنها در تسهیل مبادلات تجاری و اقتصادی میان کشورها نقش دارند، بلکه به‌عنوان ابزارهایی برای ایجاد سیاست‌های مشترک درمواجهه باچالش‌های جهانی مانندتغییرات اقلیمی و بحران‌های انسانی عمل می‌کنند(بالدوین[7]، ۶۲:۲۰۱۸).

کشور ایران درزمینه جهانی‌شدن وتحولات اقتصادی، می‌تواند با بهره برداری از این نهادها، روابط اقتصادی خود را با کشورهای مختلف گسترش دهد. به ویژه درزمینه‌های انرژی وفناوری‌های نوین، ایران می‌تواند از طریق همکاری‌های چندجانبه، به ویژه درحوزه‌های انرژی‌های تجدیدپذیر و توسعه زیرساخت‌های دیجیتال، منافع اقتصادی خودرا افزایش دهد و با استفاده ازظرفیت نهادهای بین‌المللی، به ویژه بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول، برای توسعه پروژه‌های زیرساختی و اقتصادی خود بهره‌برداری کرده و از ظرفیت‌های جهانی برای جذب سرمایه‌گذاری استفاده نماید(استیون[8]، ۱۸۲:۲۰۱۵). نهادهای

1. United Nations
2. Association of Southeast Asian Nations
3. Ian Hurd
4. Organisation of Islamic Cooperation
5. Shanghai Cooperation Organisation
6. World Trade Organization (WTO)
7. Baldwin, David A
8. SACHS, Stephen E

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

بین‌المللی می‌توانند از طریق برنامه‌های آموزشی، همکاری‌های علمی وتبادلات فرهنگی به‌عنوان شتابدهنده تحولات مثبت اجتماعی و فرهنگی درکشورهای نوظهور عمل کنند. به صورت مصداقی می‌توان این موضوع را ازچندین بعدبررسی کرد:

الف)برنامه‌های آموزشی وتوانمندسازی نیروی انسانی:یکی از اقدامات موثری که نهادهامی توانند درزمینه آموزشی و توانمندسازی انجام دهند انتقال دانش ومهارت ازطریق نهادهایی مانند یونسکو، بانک جهانی وسازمان ملل است که بابسترسازی درزمینه ی آموزشی به ارتقای سطح سوادعلمی، فنی و مدیریتی درکشورهای درحال توسعه کمک می‌کنند؛ دیگر اقدام تاثیرگذارحمایت ازآموزش عالی با ایجاد دانشگاه‌های مشترک، ارائه بورس‌های تحصیلی وحمایت ازتحقیق و توسعه است که می‌تواند به پرورش نخبگان محلی منجرشود؛ ابتکار دیگری که می‌تواند اثرگذار باشد دیجیتالی‌سازی آموزش است که امکان تسهیل دسترسی به منابع آموزشی آنلاین وتوسعه فناوری‌های آموزشی فراهم می کند و درنتیجه نابرابری‌های آموزشی راکاهش داده و امکان یادگیری‌گسترده تر را فراهم می‌کند؛ گام بعدی در این مسیرتشکیل شبکه‌های علمی بین‌المللی بابرگزاری کنفرانس‌ها، پروژه‌های تحقیقاتی مشترک و ایجاد مراکزنوآوری است که می‌تواندکشورهای نوظهور را به دانش و فناوری‌های پیشرفته متصل کند؛ اقدام مکملی‌که می توان درنظرگرفت، توسعه دیپلماسی فرهنگی وگردشگری به عنوان ابزاری برای تقویت همکاری‌های منطقه ای است. برای مثال کشور ایران می‌تواند با تکیه برتجربیات خود در میزبانی رویدادهای بین المللی گردشگری، زمینه ساز تعاملات گسترده تری میان کشورهای همسایه شود. همچنین، ایجاد و یزای مشترک گردشگری میان ایران، عراق، ترکیه و برخی ازکشورهای آسیای مرکزی، مشابه طرح ویزای شورای همکاری خلیج فارس(GCC[1])، می‌تواند به تسهیل رفت وآمدگردشگران، رونق اقتصادی وگسترش تعاملات فرهنگی کمک کند. چنین ابتکاراتی علاوه برتقویت روابط دیپلماتیک، زمینه سازحل مسائل مشترک منطقه ای نیزخواهدشد.

ب)تبادلات فرهنگی وتعاملات بین اجتماعی:یکی ازکارهایی که نهادها در زمینه ی تبادلات فرهنگی واجتماعی می‌توانند انجام دهند، فراهم کردن بستری برای تبادلات دانشجویی بین کشورهای منطقه وتاسیس دانشگاه‌های بین المللی هست. این برنامه‌ها به شهروندان کشورهای نوظهورامکان می‌دهدتا بافرهنگ‌ها و ارزش‌های جهانی آشنا شوند و از ایده‌های نوین الهام بگیرند. نهادهای بین‌المللی می‌توانند ازطریق پروژه‌های مشترک هنری، نمایشگاه‌ها، جشنواره‌ها و حمایت از زبان‌ها و فرهنگ‌های بومی،

1. Gulf Cooperation Council

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

هویت فرهنگی جوامع را تقویت کنند. دیپلماسی فرهنگی ازطریق حمایت ازرسانه‌ها، ادبیات و سینما می‌تواند تصویر مثبتی ازجوامع مختلف ارائه دهد و از سوءبرداشت‌های فرهنگی جلوگیری کرد.

ج)ایجادبسترهای سیاست‌گذاری برای توسعه پایدار: در دنیای پیچیده ودرحال تحول امروزسیاستگذاری پایدار وکارآمد نیازمند تعامل و همکاری میان نهادهای بین المللی ازطریق ارائه سیاست‌گذاران محلی است. نهادهای بین المللی ازطریق ارائه دانش تخصصی، منابع مالی و تسهیل تبادل تجربیات، نقش مهمی درتوانمندسازی سیاست‌گذاران محلی ایفا می کنند(برنامه توسعه ملل متحد،[1] ۲۰۲۰) . این سازمان هابا ایجادچارچوب های سیاستگذاری، حمایت ازجامعه مدنی و ترویج اصول حقوق بشر، به توسعه پایداروتقویت حاکمیت قانون کمک می کنند(بانک جهانی، ۱:۲۰۲۰). علاوه براین، توانمندسازی سیاست‌گذاران محلی ازطریق برنامه های آموزشی وظرفیت سازی، موجب افزایش شفافیت، پاسخگویی وکارآمدی حکومت هاشده وبستری مناسب برای توسعه اجتماعی و اقتصادی فراهم می آورد(سازمان همکاری وتوسعه اقتصادی[2]، ۱:۲۰۱۹). در نتیجه، همکاری میان نهادهای بین المللی سیاستگذاران محلی نه تنها موجب بهبود فرآیندهای تصمیم گیری می شود، بلکه راه را برای حکمرانی دموکراتیک و پایدار هموار می‌کند.

۲-۵- تاثیر نهادهای بین المللی بر قدرت های نوظهور

قدرت‌های نوظهور، کشورهایی هستندکه باسرعت فزاینده‌ای درحال افزایش نقش وتأثیرخود درنظام بین‌المللی هستند. این کشورها به‌ویژه درحوزه‌های اقتصادی، سیاسی و دیپلماتیک، تلاش دارند جایگاه خود را درسلسله مراتب جهانی تثبیت کرده وآن را ارتقا دهند. بارشد توان اقتصادی، جمعیتی و ژئوپلیتیکی، قدرت‌های نوظهور نه تنهاخواستار ایفای نقشی پررنگتر در نهادهای بین‌المللی موجود هستند، بلکه درمواردی نیز به دنبال ایجاد نهادهای جدید برای بازتاب بهتر منافع و دیدگاه‌های خود بوده‌اند. در نظم بین‌المللی معاصر، سازوکارهایی سیاسی، نهادی و حقوقی تحت عنوان «حکمرانی جهانی» به وجودآمده‌اندکه برای مدیریت مسائل پیچیده جهانی، از جمله اقتصادسیاسی بین‌الملل و منازعات ژئوپلیتیکی، طراحی شده‌اند. این سازوکارها که درقالب نهادهایی همچون شورای امنیت سازمان ملل، بانک جهانی وصندوق بین‌المللی پول نمود یافته‌اند، عمدتا تحت سلطه قدرت‌های غربی به ویژه ایالات متحده وکشورهای اروپایی قراردارند. با این حال، کشورهای درحال توسعه و قدرت‌های نوظهور سهم

1. United Nation Development Programme (UNDP)
2. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

اندکی در مدیریت این نهادها دارند. این عدم توازن، سبب شده است که قدرت‌های نوظهور همزمان باتلاش برای افزایش سهم و نفوذ خود درساختارهای موجود، به تأسیس نهادهای جدید نیز روی آورند. نمونه بارز این روند، تأسیس بانک توسعه بریکس[1] درسال ۲۰۱۳ دراجلاس دوربان[2] آفریقای جنوبی است که با هدف تأمین مالی پروژه‌های توسعه‌ای کشورهای عضو و سایرکشورهای درحال توسعه طراحی شد. همچنین بانک آسیایی سرمایه‌گذاری درزیرساخت‌هابه ابتکارچین وباعضویت گسترده‌کشورها، یکی دیگرازنهادهایی است که درراستای تقویت ساختارمالی مستقل ازغرب به وجود آمده است.کارشناسان، تأسیس این نهادهای موازی را نشانه‌ای ازتلاش قدرت‌های نوظهور برای شکل‌دهی به نظمی چندقطبی در عرصه حکمرانی جهانی می‌دانند(منصوری، ترابی وحیدرپور، ۱۴۰۱:۱۱۲).

نهادهای بین‌المللی از جمله بازیگران کلیدی در فرآیند جهانی سازی فرهنگی هستند. این نهادها قادرند از طریق ابزارها و برنامه‌های نوآورانه، نقش تکثیرکننده‌های فرهنگی را ایفا کنند و این امکان را برای کشورهای نوظهور فراهم آورندکه به منابع و تجربیات فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و سیاسی متنوعی دست یابند. یکی از مهم‌ترین رویکردهایی که نهادهای بین‌المللی می‌توانند به کارگیرند، پروژه تبادل نوآوری است که این پروژه به‌طور ویژه نه تنها الگوهای موفق اقتصادی، بلکه تجربیات فرهنگی و سیاسی کشورهای مختلف را به اشتراک می‌گذارد. این رویکرد به کشورهای نوظهور اجازه می‌دهد، به طور همزمان از دستاوردهای دیگر کشورها درزمینه‌های مختلف بهره‌برداری کنند و مسیر رشد و توسعه خود را با استفاده ازمدل‌های چند جانبه و ترکیب این تجربیات، تعیین کنند.

۵-۳- پروژه تبادل نوآوری: تاثیر چندجانبه‌گرایی قدرت‌های نوظهور بر تجربیات اقتصادی و فرهنگی

پروژه تبادل نوآوری که توسط نهادهای بین‌المللی مانندیونسکو[3]، بانک جهانی و سازمان‌های مشابه هدایت می‌شود می‌تواند به کشورهای نوظهور این امکان را بدهد تا نه تنها از الگوهای اقتصادی موفق کشورهای پیشرفته بهره‌برداری کنند بلکه ازتجربیات فرهنگی، اجتماعی و سیاسی آن‌ها نیز بهره‌مند شوند. این پروژه‌ها به‌ویژه با استفاده از بسترهای دیجیتال و شبکه‌های جهانی، مسیرهای تبادل تجربیات میان کشورها را تسهیل می‌کنند(لوندوارولونز[4]، ۲۰۱۱:۲۳۵). این رویکرد علاوه بر ترویج توسعه اقتصادی،

1. Brics
2. Durban
3. Unesco
4. Lundvall, Bengt-Åke; Lorenz, Edward.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

می‌تواند موجب گسترش تبادل فرهنگی و اجتماعی میان کشورها شود. به‌طورخاص، پروژه‌های تبادل نوآوری این امکان را برای کشورهای نوظهور فراهم می‌آوردکه از دستاوردهای کشورهای دیگر در زمینه‌های مختلف مانند سیاست‌های آموزشی، نوآوری‌های فناوری، سیاست‌های اجتماعی وحفظ وترویج فرهنگ‌های بومی بهره‌برداری کنند. به عنوان مثال، کشورهای جنوب جهانی می‌توانند با مشارکت درپروژه‌های بین‌المللی به روش‌های موفق اداره کشورهای شمال جهانی در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی واجتماعی دسترسی پیداکنند. این نهادهامی‌توانندفضایی برای تعامل و همکاری میان کشورهای مختلف در زمینه‌های هنری، علمی و فرهنگی فراهم کنند. به عنوان مثال، سازمان یونسکو در سال‌های اخیر برنامه‌های مختلفی را با هدف حفظ و ترویج تنوع فرهنگی، تبادل دانش و فناوری‌های فرهنگی وحمایت از زبان‌ها و میراث فرهنگی جوامع مختلف برگزار کرده است. یونسکو به عنوان یک نهاد بین‌المللی برجسته، در تلاش است تا فرهنگ‌ها و هویت‌های مختلف را در سطوح جهانی معرفی کرده و ارتباطات فرهنگی میان ملت‌ها را تقویت کند (یونسکو۱:۲۰۲۱). نهادهای بین‌المللی نه تنها درتقویت هویت‌های ملی و محلی نقش دارند، بلکه به عنوان پلتفرم‌هایی برای ترویج هویت‌های فرهنگی جهانی وچندفرهنگی نیزعمل می‌کنند. به طورمثال، دراجلاس‌های جهانی مانندنشست‌های داووس وجلسات مجمع عمومی سازمان ملل، مسائل فرهنگی واجتماعی به طورجدی مطرح می‌شوند و نهادهای بین‌المللی ازطریق برنامه‌ها و ابتکارات خود به ترویج هویت‌های فرهنگی جدید می‌پردازندکه منعطف وسازگار با محیط جهانی هستند. این امر به کشورهای مختلف این امکان را می‌دهد تا هویت‌های فرهنگی خود را با توجه به نیازهای جهانی روزبه‌روز تقویت کنند(مک گرووهلد[1]، ۴۵:۲۰۰۷). نهادهای بین‌المللی، به ویژه سازمان‌هایی مانند یونسکو و برنامه‌های مرتبط با آن، نقش اساسی در ارتقاء تبادل فرهنگی ازطریق آموزش دارند. این نهادها با تدوین برنامه‌های آموزشی، برگزاری دوره‌های تخصصی و برگزاری کنفرانس‌های جهانی، زمینه‌های لازم رابرای مبادلات فرهنگی فراهم می‌آورند. این مبادلات نه تنها درسطح دولت‌ها بلکه درسطح دانشگاه‌ها، مراکزآموزشی وپژوهشی نیزدرجریان هستند(جنکینز[2]، ۱۱۷:۲۰۲۰).

۴-۵- تاثیرچندجانبه گرایی به عنوان شتاب دهنده بر بهبود الگوهای حکمرانی

یکی از نقش‌های کلیدی نهادهای بین‌المللی در فرآیند جهانی‌سازی فرهنگی، تکثیر و ترویج الگوهای حکمرانی چندجانبه است. این نهادهامی‌توانند با ایجاد پلتفرم‌هایی برای تبادل تجربیات در زمینه‌های حکمرانی، سیاست‌گذاری و فرهنگ، به کشورهای نوظهور کمک کنند تا از الگوهای موفق وتجربیات

1. Held, David, & McGrew, Anthony G.
2. Jennifer Jenkins

فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

کشورهای دیگر بهره‌برداری کنند(راجرزوسردار[1]، ۹۸:۲۰۲۱) به ویژه در زمینه سیاست‌گذاری‌های اجتماعی و فرهنگی، کشورهای نوظهورمی‌توانند با مطالعه تجربیات کشورهای پیشرفته، به راهکارهای جدید و مؤثری در مواجهه باچالش‌های اجتماعی و اقتصادی خود دست یابند. پروژه‌های تبادل نوآوری، به ویژه با استفاده ازفناوری‌های نوین وبسترهای دیجیتال، می‌توانند فرایندهای حکمرانی را درکشورهای نوظهور دگرگون‌کنند و به آنان این امکان را بدهندکه به طورهوشمندانه تری باچالش‌های جهانی در زمینه‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مواجه شوند. در این راستا، نهادهایی مانند یونسکو می‌توانند بابرگزاری نشست‌ها وکارگاه‌های آموزشی، تجربیات کشورهای مختلف را در قالب پروژه‌های مشترک معرفی‌کرده و فرصتی برای کشورهای نوظهور فراهم کنند تا با بهره‌گیری از این تجربیات، مدل‌های حکمرانی خود را بهبود بخشند.

۵-۵- تأثیرچندجانبه گرایی برتوسعه فرهنگی واجتماعی کشورهای نوظهور

پروژه‌های تبادل نوآوری علاوه برتاثیرات اقتصادی، تأثیرات فرهنگی و اجتماعی چشمگیری نیزدارند. این پروژه‌ها باترویج همکاری‌های فرهنگی و اجتماعی، به کشورهای نوظهوراین فرصت را می‌دهندتا فرهنگ‌های بومی خود را درقالب‌های جهانی به نمایش بگذارند و درعین حال ازتنوع فرهنگی دیگرکشورها بهره‌مند شوند. این نوع تبادل فرهنگی می‌تواند به ایجاد فضاهایی برای برقراری دیالوگ‌های فرهنگی و اجتماعی منجرشودکه به تقویت همبستگی و احترام متقابل میان ملت‌ها کمک می‌کند(شولت[2]، ۱۲۴:۲۰۲۰). نهادهای بین‌المللی باپشتیبانی از این تبادلات می‌توانند به کشورهای نوظهور این امکان را بدهندکه ازتنوع فرهنگی به‌عنوان یک منبع قدرت استفاده کنند. ایران، به عنوان یک کشور نوظهور در زمینه‌های مختلف، می‌تواند ازظرفیت‌های این نهادها بهره‌برداری کند تا فرهنگ خود را درسطح جهانی معرفی کرده و از تجربیات کشورهای دیگر در زمینه حکمرانی وتوسعه استفاده کند. برای مثال، ایران می‌تواند با مشارکت درپروژه‌های تبادل نوآوری به‌ویژه درزمینه آموزش، علوم انسانی و هنر، تجربیات فرهنگی خود را با کشورهای دیگربه اشتراک بگذارد و درعین حال از مدل‌های موفق در این زمینه‌ها بهره‌برداری کند.

۵-۶- مدل‌های موفق تبادل نوآوری درسطح جهانی:مثال‌هایی ازپروژه‌های موفق

یکی ازنمونه‌های موفق ازپروژه‌های تبادل نوآوری، همکاری‌های یونسکودرزمینه حفظ میراث فرهنگی است. یونسکوباحمایت از پروژه‌هایی همچون "شبکه‌های شهرهای خلاق" و"راهکارهای

1. Rogers, Anthony, & Sardar, Ziauddin
2. Jan Aart Scholte

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

حفاظت از میراث طبیعی وفرهنگی"، به کشورهای نوظهور این امکان را می‌دهدکه ازتجربه‌های کشورهای دیگردرحفظ وترویج فرهنگ‌های محلی وجهانی استفاده کنند. این پروژه‌ها به ویژه درزمینه ترویج گردشگری فرهنگی وحفاظت اززبان‌ها و هنرهای بومی بسیار مؤثر بوده‌اند وکشورهای مختلف از این تجربیات بهره‌برداری کرده‌اند (یونسکو، ۱:۲۰۲۱). همچنین، پروژه‌های مانند"تبادل نوآوری درفناوری ونوآوری‌های دیجیتال" که توسط سازمان‌های بین‌المللی وکنسرسیوم‌های جهانی راه اندازی شده‌اند، موجب می‌شوندکه کشورهای نوظهور بتوانند از مدل‌های موفق درزمینه دیجیتالیزه شدن و نوآوری‌های فناورانه بهره برداری کنند. این پروژه‌ها نه‌تنها در زمینه‌های اقتصادی، بلکه در زمینه‌های فرهنگی نیز تأثیرگذار بوده‌اند. رسانه‌ها و تکنولوژی‌های نوین ابزارهای بسیار مؤثری برای‌گسترش و تکثیر فرهنگ در سطح جهانی هستند. نهادهای بین‌المللی با ارائه بودجه‌های حمایتی و منابع مالی می توانند برای تولیدمحتواهای فرهنگی وهنری در قالب فیلم‌ها، مستندها، کتاب‌ها و سایررسانه‌ها، نقش مهمی درتوسعه فرهنگی ایفاکنند. این نهادها به ویژه درزمینه تولید محتواهایی که به مسائل جهانی مانندتغییرات اقلیمی، حقوق بشر، تنوع فرهنگی و دیگر مسائل اجتماعی پرداخته‌اند، تأثیربسزایی دارند(ویل ودیگران[1]، ۱:۲۰۲۴).

ایران به چه صورت از نهادهای بین المللی استفاده می کند؟ ایران باتوجه به موقعیت ژئوپلیتیکی خاص خود در منطقه و نیز باچالش‌هایی که درسطح جهانی با آن روبه روست، می‌تواند از ظرفیت‌های نهادهای بین‌المللی به‌طورمؤثری برای تقویت جایگاه سیاسی، اقتصادی وفرهنگی خوداستفاده کند. حضورفعال در این نهادها می‌توانندبه ایران کمک کنندتانه فقط به‌عنوان یک عضوعادی ، بلکه به‌عنوان یک تأثیرگذاردرسیاست جهانی شناخته شود. هرچندعضویت در نهادهای بین‌المللی برای ایران خالی ازچالش نیست وگاه با محدودیت‌ها، فشارهای سیاسی و مقاومت‌هایی ازسوی برخی قدرت‌های بین‌المللی همراه است، اما در بلندمدت این مسیر، ضرورتی راهبردی به‌شمار می‌رود. ایران برای دستیابی به منافع ملی، کاهش فشارهای خارجی، گسترش همکاری‌های منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای و نیزایفای نقش مؤثر درتحولات جهانی، ناگزیر از مشارکت هوشمندانه و فعال در سازوکارهای چندجانبه است. در این چارچوب، بهره‌گیری استراتژیک از نهادهای بین‌المللی می‌تواند به ایران امکان دهد تا فراتر از عضویت صرف، به تأثیرگذاری واقعی دست یابدکه عبارتند از:

الف) استفاده استراتژیک ازنهادهای بین‌المللی: ایران می‌تواند از نهادهای بین‌المللی نه فقط به عنوان

1. Wynn, Martin G.; Adeiumo, Dauda; Vale, Vera

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

یک عضو، بلکه به عنوان ابزاری برای تقویت روابط و پیشبرد منافع ملی خود استفاده کند. به جای اینکه فقط در سازمان‌های جهانی عضویت پیداکند، می‌تواند با پیگیری منافع خود در این سازمان‌ها، موقعیتش را درعرصه بین‌المللی و منطقه‌ای تقویت کند. برای مثال، سازمان ملل متحد می‌تواند بستری برای پیگیری مسائل کلان امنیتی، اقتصادی و اجتماعی ایران باشد. با حضور در مجامعی چون مجمع عمومی و شورای امنیت، ایران می‌تواند روایت خود را درحوزه‌های گوناگون مطرح کرده و بابرقراری ارتباط مؤثر با سایرکشورها، درروندهای تصمیم گیری جهانی مشارکت داشته باشد. همچنین، سازمان جهانی تجارت ظرفیتی مهم برای بازسازی روابط اقتصادی ایران باجهان فراهم می‌آورد. با عضویت فعال در این سازمان و مشارکت درنظام تجارت آزاد، ایران می‌تواند مسائل تجاری و موانع ناشی از تحریم‌ها را ازمسیرهای حقوقی وچندجانبه دنبال کند. این رویکرد می‌تواند به افزایش شفافیت اقتصادی، جذب سرمایه‌گذاری خارجی وتوسعه صادرات منجرشود. ازسوی دیگر، نهادهای منطقه‌ای مانندسازمان همکاری شانگهای یا اتحادیه اقتصادی اوراسیا نیز بستر مناسبی برای تعمیق روابط باقدرت‌هایی چون چین و روسیه وکشورهای همسایه فراهم می‌کنند. این همکاری‌ها به ایران امکان می‌دهد تا درکنارتقویت جایگاه منطقه‌ای خود، بخشی ازروندهای اقتصادی و امنیتی آسیای میانه و اوراسیا باشد. نکته مهم دیگر، ظرفیت‌سازی برای ایفای نقش فعال درحل مسائل جهانی است. ایران می‌تواند با ارائه طرح‌ها وابتکارات درحوزه‌هایی نظیرتغییرات اقلیمی، امنیت غذایی یابحران‌های انسانی، تصویرخود را به عنوان کشوری مسئولیت‌پذیر و دارای ابتکار درجامعه بین‌المللی تقویت کند. درمجموع، ایران باید نهادهای بین‌المللی را نه‌تنها به عنوان فضایی برای عضویت، بلکه به عنوان سکویی برای پیشبردمنافع ملی، افزایش تعاملات سازنده وتقویت نقش‌آفرینی بین‌المللی خودتلقی کند.گرچه پیوستن به این نهادها با دشواری‌هایی همراه است، اما عبور از این مسیرمی‌تواند جایگاه ایران را در نظم جهانی ارتقادهد و آن را به عنوان یک قدرت مستقل، مؤثر و مشارکت جو درعرصه بین‌الملل تثبیت کند.

ب) فرصت‌های فرهنگی و دیپلماسی نرم: ایران باتوجه به موقعیت استراتژیک وفرهنگی خود، فرصت‌های زیادی برای تقویت جایگاه سیاسی، اقتصادی و فرهنگی‌اش ازطریق نهادهای بین‌المللی دارد. به جای صرفاعضویت در این نهادها، ایران می‌تواندازآنها به عنوان ابزاری برای گسترش روابط و همکاری‌های چندجانبه استفاده کند. به طورخاص، در سازمان‌هایی مانند سازمان ملل وسازمان جهانی تجارت، ایران می‌تواند به دنبال تقویت روابط دیپلماتیک وپیگیری منافع ملی خود باشد. این روابط نه تنهامی‌تواند موقعیت ایران را به عنوان یک قدرت منطقه‌ای وجهانی تقویت کند، بلکه امکان همکاری

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

در زمینه‌های اقتصادی و سیاسی را نیزفراهم می‌آورد. درکناراین مسائل، نهادهای فرهنگی بین‌المللی همچون یونسکوفرصت‌های ویژه‌ای به ایران می‌دهندتاروابط فرهنگی وهنری خودراباسایرکشورهای جهان گسترش دهد. ایران بابهره برداری ازمیراث فرهنگی غنی خودمی‌تواندنقش یک پل ارتباطی بین شرق وغرب راایفاکند. این روابط فرهنگی می‌تواند به تقویت هم‌افزایی علمی وهنری و ایجاد فرصت‌های مشترک برای تبادل تجربیات و دانش میان کشورهای مختلف بیانجامد. یکی دیگر از ابزارهای مهم ایران در این مسیر، بهره گیری ازگردشگری است، ایران با تاریخ کهن، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی فراوان می‌تواند به عنوان مقصدی جذاب برای گردشگران معرفی شود ازطریق استفاده ازرسانه‌ها، به ویژه شبکه‌های اجتماعی و مستندهای دیجیتال، ایران می‌تواندتصویری مثبت و واقعی ازخود به جهانیان ارائه دهد. این تصویرمی‌تواند ایران را نه‌تنها به عنوان کشوری با تاریخ غنی، بلکه به عنوان کشوری مهمان‌نواز و فرهنگی معرفی کند. علاوه براین، ایران می‌تواند روابط خود را با کشورهای فارسی‌زبان نظیرافغانستان، تاجیکستان و دیگرکشورهای آسیای مرکزی که شباهت‌های فرهنگی و زبانی دارند تقویت کند. این کشورها زمینه‌های زیادی برای همکاری مشترک در زمینه‌های گردشگری، فرهنگی وآموزشی دارند و ایران می‌تواند با ایجادپروژه‌های مشترک در این زمینه‌ها، روابط خودرا مستحکم‌ترکند. درنهایت، استفاده ازظرفیت‌های نهادهای بین‌المللی، گردشگری و رسانه‌ها به ایران این امکان را می‌دهدکه نه تنهاجایگاه خود را درعرصه جهانی تقویت کند، بلکه درسطح منطقه‌ای وجهانی به عنوان یک بازیگرمؤثر در دیپلماسی فرهنگی، سیاسی و اقتصادی شناخته شود. این رویکردجامع می‌تواند به ایران کمک کند تا روابط خود را با کشورهای دیگرگسترش دهدوبه توسعه پایدار و همگرایی فرهنگی و اقتصادی دست یابد.

ج) توسعه اقتصادی با استفاده ازنهادهای بین‌المللی: این توسعه می تواند به فرصتی طلایی برای تقویت زیرساخت‌های اقتصادی و بهره‌برداری ازمنابع جهانی تبدیل شود و علاوه براستفاده از منابع مالی نهادهایی مثل بانک جهانی، صندوق بین‌المللی پول کشور ایران می‌تواند با متمرکزشدن برایجاد همکاری‌های استراتژیک و بلندمدت با کشورهای پیشرفته و توسعه یافته، مسیر پیشرفت اقتصادی خود را هموارترکند. این همکاری‌ها می‌تواندشامل انتقال فناوری، بهبود فرآیندهای تولید و مشارکت در پروژه‌های بزرگ زیرساختی باشد. با این رویکرد، ایران نه تنها ازتسهیلات مالی بهره می‌برد، بلکه با ایجادروابط پایدار، دربلندمدت می‌تواندر دنیای جهانی‌شده جایگاه خودراتثبیت کند. یکی ازفرصت‌های مهم برای ایران، گسترش همکاری بانهادهای توسعه‌ای بین‌المللی است که قادربه ارائه تکنولوژی‌های پیشرفته ونوآوری‌های جدیدباشند. باهمکاری درزمینه‌های تحقیق وتوسعه، ایران می‌تواندبه فناوری‌های روزدنیادست یابدواین

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

امربه بهبودبهره‌وری وکارایی دربخش‌های مختلف اقتصادی کشورکمک خواهدکرد. این پیشرفت‌ها نه تنهاباعث بهبودشرایط داخلی می‌شودبلکه ایران رادربازارهای جهانی رقابتی‌تر خواهد کرد. علاوه براین، ایران می‌تواندازفرصت‌های تجاری ومالی بین‌المللی استفاده کرده و با حضور فعال درپروژه‌های توسعه‌ای منطقه‌ای و جهانی ، شبکه‌های تجاری جدیدی بسازد. این شبکه‌هابه جذب سرمایه‌گذاری خارجی وگسترش بخش خصوصی کمک می‌کنند و ایران رابه یکی ازبازیگران مهم درعرصه اقتصادجهانی تبدیل می‌کنند. درنهایت، یکی ازکلیدهای موفقیت ایران در این مسیر، بهبودزیرساخت‌های مالی وبانکی کشوراست. ایران می‌تواندباهمکاری با نهادهای بین‌المللی و استفاده ازتجربیات موفق کشورهای دیگر، سیستم بانکی خودرا بازسازی کرده و فرآیندهای مالی داخلی راشفاف‌تروکارآمدترکند. این به نوبه خودنه تنهابه جذب سرمایه‌گذاری خارجی کمک می‌کند بلکه باعث تسهیل فعالیت‌های اقتصادی درداخل کشورنیزخواهدشد. درمجموع، ایران با استفاده هوشمندانه ازنهادهای بین‌المللی می‌تواندبه عضوی فعال ومؤثردرشبکه اقتصادی جهانی تبدیل شود. این رویکرد، نه تنهابه حل مشکلات اقتصادی داخلی کمک می‌کند، بلکه موقعیت ایران رادرعرصه جهانی به‌عنوان یک شریک قابل اعتمادوقدرتمنددرحوزه‌های اقتصادی، تجاری ومالی ارتقاخواهد داد.

د)علم‌وفناوری به‌عنوان موتورپیشرفت:ایران بادارابودن ظرفیت‌های علمی وفناورانه برجسته، می‌تواندازفرصت‌های موجود در نهادهای بین‌المللی برای پیشبردتحقیق وتوسعه درسطح جهانی بهره‌برداری مؤثری داشته باشد. درحوزه‌هایی همچون انرژی‌های تجدیدپذیر ، نانوتکنولوژی وهوش مصنوعی، ایران پتانسیل بالایی برای تبدیل شدن به یکی ازبازیگران اصلی در این عرصه‌ها دارد. همکاری‌های بین‌المللی در این زمینه‌هامی‌توانندنه تنهابه روزرسانی وتقویت زیرساخت‌های علمی وفناوری کشورکمک‌کند، بلکه ایران رابه یک مرکز علمی وفناوری معتبردرسطح جهانی تبدیل کند. بااین حال، علاوه برتمرکز برتوسعه فناوری‌های نوین، ایران بایدبه یک حوزه دیگرنیز توجه ویژه‌ای داشته باشد:علوم انسانی. باوجودپیشرفت‌های قابل‌توجه دررشته‌های فنی ومهندسی، توجه بیشتربه علوم انسانی می‌تواندبه ارتقای جایگاه ایران درعرصه‌های جهانی کمک کند. حوزه‌هایی همچون اقتصاد، سیاست، جامعه‌شناسی وفرهنگ ازمهم‌ترین زمینه‌های توسعه پذیرهستندکه می‌توانندرتقویت دیپلماسی علمی وفرهنگی ایران وارتقاء جایگاه آن درسطح جهانی نقشی مؤثرایفاکنند. علوم انسانی نه تنهابه ارتقاء تفکرانتقادی ونوآوری کمک می‌کند، بلکه می‌تواند در درک بهترمسائل جهانی و برقراری روابط دیپلماتیک پایدار با دیگرکشورهامؤثرباشد. علاوه براین، برای رسیدن به تغییرات واقعی و پایدار، نیازاست که ساختار و فضای

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

علمی کشوربه‌گونه‌ای تنظیم شودکه دانشجویان تنها به‌یادگیری تئوری‌ها و اصول علمی بسنده نکرده، بلکه به طورعملی از این دانش در زندگی روزمره و محیط‌های‌کاری استفاده‌کنند. ایجادپل ارتباطی میان علم وصنعت، وتشویق جوانان به استفاده عملی ازعلم وفناوری درپروژه‌های کاربردی، نه تنهابه حل مشکلات اجتماعی و اقتصادی کشورکمک می‌کند، بلکه می‌تواندبه ایجاداشتغال وتقویت کارآفرینی نیزمنجرشود. این رویکرد، به ویژه درزمینه توسعه فناوری‌های نوین، می‌تواندایران رابه یک نقطه کلیدی درتولیددانش وفناوری‌های کاربردی درمنطقه وحتی درسطح جهانی تبدیل کند. درنتیجه، بابهره‌گیری مؤثرازظرفیت‌های نهادهای بین‌المللی وتوجه به تقویت علوم انسانی وکاربردی، ایران می‌تواندبه یک مرکزعلمی وفناوری شناخته شده درسطح بین‌المللی‌تبدیل شود. این تحولات ونوآوری‌ها، علاوه برارتقای سطح علمی و اقتصادی کشور، به تقویت جایگاه ایران درحوزه‌های اجتماعی وبین‌المللی نیزکمک خواهدکرد.

ر) امنیت و تأثیرگذاری در سطح جهانی: نهادهای بین‌المللی می‌توانند به ایران کمک کنند تا موقعیت خود را در زمینه امنیت منطقه‌ای وجهانی تقویت کند. عضویت فعال در سازمان‌هایی مانند سازمان همکاری‌های اسلامی و سازمان ملل، می‌تواند ایران را به عنوان یک بازیگر مؤثردرحل بحران‌های جهانی ومنطقه‌ای معرفی کند. ایران می‌تواند از این فضا برای افزایش تأثیرخود در مسائل مهم جهانی مانندامنیت سایبری وتغییرات اقلیمی بهره ببرد.

ژ) قدرت نرم ونفوذ فرهنگی:ایران می‌تواندبا استفاده ازنهادهای فرهنگی وآموزشی بین‌المللی، قدرت نرم خودراتقویت کند.ازطریق روابط دانشگاهی، پژوهشی وفرهنگی، ایران می‌تواندارتباطات خودراباسایرکشورهاگسترش داده ودرعین حال ازدستاوردهای علمی وفناوری‌های جدیدبهره‌برداری کند. این نوع دیپلماسی می‌تواندموجب تقویت جایگاه ایران درسطح جهانی وتبدیل شدن آن به یک قطب فرهنگی وعلمی شود.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعية دراسات العالم الاسلامي
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

نتیجه‌گیری

در دنیای امروز، نهادهای بین‌المللی نقش بسیارمهمی درتسهیل روابط میان کشورهای مختلف ایفامی‌کنندوبه ویژه درفرآیندجهانی‌سازی وهمگرایی بین‌المللی نقش کلیدی دارند. این نهادهابه عنوان پل‌هایی برای برقراری ارتباط وتسهیل همکاری‌هاعمل می‌کنندوتوانسته‌اندبا ایجادبسترهای مناسب برای تبادل تجربیات ودیدگاه‌ها، بسیاری ازمشکلات جهانی راحل کنند. به ویژه درزمینه چندجانبه گرایی، نهادهای بین‌المللی این امکان رابه‌کشورهای نوظهورمی‌دهندکه بدون نیازبه قدرت‌های بزرگ، درروندتصمیم‌گیری‌های جهانی مشارکت داشته باشندوتوانمندی‌های خودرادرسطح بین‌المللی تقویت‌کنند. پژوهش حاضرنشان می‌دهدکه نهادهای بین‌المللی به‌عنوان تسهیل‌کننده‌هاوشتاب‌دهنده‌های فرآیندهای جهانی، نه تنهابه کشورهای عضوفرصت‌های جدیدی برای رشدوپیشرفت می‌دهند، بلکه به آن‌هاکمک می‌کنندتادرمواجهه باچالش‌های جهانی، راه حل‌های مؤثری پیداکنند. این نهادهاباتسهیل ارتباطات، ایجادشبکه‌های ارتباطی وتدوین استانداردهای جهانی، به کشورهااین امکان رامی‌دهندکه با هم همکاری کنند و از انحصار قدرت‌های غالب بکاهند.

جمهوری اسلامی ایران، با توجه به موقعیت جغرافیایی استراتژیک خود و ظرفیت‌های اقتصادی و فرهنگی‌اش، می‌تواند به‌عنوان پلی میان کشورهای مختلف عمل کند و در تسهیل همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نقش مهمی ایفا کند. نهادهای بین‌المللی می‌توانند از این ظرفیت‌ها استفاده کنند تا همکاری‌های اقتصادی، فرهنگی و امنیتی را تقویت کرده و از این طریق به توسعه پایدار و حفظ امنیت درمنطقه و جهان کمک کنند. در نهایت، اهمیت نهادگرایی و همگرایی میان دولت‌ها در عرصه بین‌الملل انکارناپذیر است. نهادهای بین‌المللی نه تنهاموجب تسهیل همکاری‌ها می‌شوند، بلکه به ایجاد نظم و ثبات جهانی نیز کمک می‌کنند، به ویژه قدرت‌های نوظهورخصوصاایران، باپیوستن به این نهادهاواستفاده ازظرفیت‌های آن‌ها، می‌توانندنقش خود را در ساختارجهانی ایفاکرده ودرکنارسایرکشورها، درمسیرتحقق صلح، توسعه وثبات جهانی گام بردارند. نهادهای بین‌المللی باراه‌اندازی پروژه‌های تبادل نوآوری می‌توانند به کشورهای نوظهوراین امکان رابدهندکه علاوه بربهره برداری ازالگوهای اقتصادی موفق، ازتجربیات فرهنگی و سیاسی کشورهای دیگر نیز بهره‌مند شوند. این پروژه‌ها نه تنها باعث تقویت ظرفیت‌های فرهنگی کشورهای نوظهورمی‌شوند، بلکه به‌عنوان ابزارهای مهم درتقویت حکمرانی، ترویج دیالوگ‌های فرهنگی وگسترش همبستگی جهانی عمل می‌کنند.کشورایران می‌تواندبامشارکت فعال در این پروژه‌ها، ازظرفیت‌های بین‌المللی برای تقویت فرهنگ خود و بهبود الگوهای حکمرانی درعرصه

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

جهانی بهره برداری کند. ایران نیز باپیوستن به این نهادها می‌تواند به عنوان یک شتاب‌دهنده فرهنگی و اقتصادی عمل کند و تجربیات محلی خود را به اشتراک بگذارد. این همکاری می‌تواندبه تقویت هویت ملی وهمبستگی باسایرکشورهاکمک همچنین به ایجاد نهادهای فراملی که در آن نقش مردم و نهادهای غیردولتی نمایان‌تراست، بینجامد. به علاوه، نهادهای بین‌المللی می‌توانند به ایران درمواجهه بابحران‌های سیاسی و امنیتی الهام بخشیده وکمک کنندتابه شیوه‌ای نوآورانه وساختاریافته واکنش نشان دهد. این رویکرد، با ایجادمکانیزم‌های شفاف ومسئولیت‌پذیر، به این کشورهااجازه می‌دهدتا ازقدرت‌های بزرگ فاصله بگیرند و رهبری مشترکی رادرزمینه‌های سیاست و امنیت پذیرا شوند.

پیشنهادات عملی برای گسترش نهادگرایی:

۱.تأسیس مرکز همگرایی منطقه‌ای و دیپلماسی نهادی برای مطالعه، طراحی و اجرای سیاست‌های نهادی در جهت همگرایی منطقه‌ای.

۲.پایش فرصت‌های عضویت کشور ایران در نهادهای بین‌المللی مهم مانند: سازمان همکاری شانگهای، بریکس، یونسکو، سازمان تجارت جهانی، بانک توسعه اسلامی و....

۳.راه‌اندازی سامانه هایی برای تبادل نوآوری و تجربیات فرهنگی اقتصادی با همکاری نهادهای بین‌المللی با هدف به اشتراک‌گذاری تجربیات موفق حکمرانی و توسعه.

۴.برگزاری گفت و گوهای بین فرهنگی با کشورهای منطقه با حمایت نهادهایی مانند یونسکو برای تقویت دیپلماسی فرهنگی و کاهش شکاف‌های منطقه‌ای.

۵.ایجاد دبیرخانه تعامل ایران با نهادهای بین‌المللی در ساختار وزارت امور خارجه جهت هماهنگی سیاست‌های داخلی با فرصت‌های بین‌المللی.

۶.ارائه ابتکار«دیپلماسی نهادگرا برای همگرایی منطقه‌ای» در نشست‌های منطقه‌ای و بین‌المللی با هدف پیشنهاد شکل‌گیری نهادهای جدید فرهنگی، علمی و اقتصادی در سطح منطقه.

۷.مشارکت فعال ایران در پروژه‌های تبادل فرهنگی و حکمرانی نهادهای بین‌المللی برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های جهانی در تقویت هویت ملی و فرهنگ ایرانی.

۸.بهره‌برداری از نهادهای بین‌المللی برای واکنش ساختارمند به بحران‌های سیاسی و امنیتی با تکیه بر مکانیزم‌های شفاف، پاسخ‌گو و مشارکت‌پذیر.

۹.تلاش برای ایجاد و تقویت نهادهای فراملی با حضور پر رنگ مردم و نهادهای غیردولتی به منظور گسترش همبستگی جهانی و توسعه پایدار در سطح منطقه و جهان.

انجمن مطالعات جهان اسلام
Islamic World Studies Association
جمعیة دراسات العالم الاسلامی
فصلنامه علمی -پژوهشی
پژوهشهای سیاسی جهان اسلام

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

منابع

- احمدی‌نژاد، حمید؛ قربانی شیخ‌نشین، ارسلان.(۱۴۰۰). سناریوی چندجانبه گرایی در نظم پسا کرونا وراهبردسیاست‌گذاری ایران در آن. مطالعات بنیادین وکاربردی جهان اسلام, ۵(۱), ۱-۲۵.
- انصاری نسب، مسلم؛ و بیدمال، نجمه.(۱۴۰۱). تحلیل چند جانبه گرایی تجارت ایران برای استفادهٔ بهینه ازموقعیت ژئوپلیتیک سازمان همکاری شانگهای. مطالعات اوراسیای مرکزی، ۱۵(۲), ۱۰۳-۱۲۷.
- سجادپور، محمدکاظم؛ ظریف، محمدجواد؛ و مولایی، عباداله.(۱۳۹۵). دوران گذارروابط بین‌الملل درجهان پساغربی .تهران: مرکزآموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امورخارجه.
- ظریف، محمدجواد؛ و سجادپور، سیدمحمدکاظم.(۱۳۹۸). دیپلماسی چندجانبه:پویایی مفهومی وکارکردی سازمان های منطقه ای و بین المللی. تهران: اداره نشروزارت امورخارجه.
- کمالی اردکانی، مسعود(۱۳۸۷). فرصت ها چالش های تعامل منطقه گرایی وچندجانبه گرایی، بررسی های بازرگانی، دوره جدید- ۶(۳۲)، ۵۹-۷۱.دریافت شده درتاریخ ۱۴۰۴/۰۳/۱ از:fa/۴۵۴۱۹۱/SID.https://sid.ir/paper
- مدنی، سیدعلی؛ و میرزایی، رضا(۱۴۰۱).نقش نهادهای بین المللی درمدیریت تعارضات منطقه ای؛ مطالعات موردی :شورای همکاری خلیج فارس.فصلنامه سیاست جهانی، ۱۰(۱)۴۲۰-۴۴۲.
- منصوری، میلاد؛ ترابی، محمد؛ و حیدرپور، ماشاالله(۱۴۰۱). تحلیل راهبردتوسعه اقتصادی قدرت‌های نوظهوراقتصادی گروه بریکس، چشم‌انداز این ده.سیاست جهانی, ۳۹(۱۱), ۱۰۷-۱۲۷.
- Baldwin, D.A.(2018).The concept of security.In National and international security (pp.41-62).Routledge.
- Hannerz, U.(2002).Transnational connections:Culture, people, places.Routledge.
- Held, D., & McGrew, A.G. (2007). Globalization/Anti-globalization (2nd ed.). Cambridge:Polity Press.
- Hurd, I.(2024).International organizations:Politics, law, practice.Cambridge University Press.
- Hurd, I.(2024).The science of world order.International Politics, 1-19.
- Jenkins, J., Baker, W., & Dewey, M.(Eds.).(2020).The Routledge handbook of English as a lingua franca.Routledge.
- Kahler,M.(2021).The Future of International Institutions:Challenges and Opportunities in a Changing World.In The Oxford Handbook of International Institutions.Oxford University Press
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).(2019).Governance for sustainable development:Building policy coherence for the SDGs.OECD Publishing.
- Rogers, A., & Sardar, Z.(2021).Globalization and culture.Polity Press.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]

- Sachs, J.D.(2015).Goal-based development and the SDGs:Implications for development finance.Oxford Review of Economic Policy, 31(3-4), 268-278.
- Sachs, S.E.(2015).Originalism as a theory of legal change.Harvard Journal of Law & Public Policy, 38, 817.
- Scholte, J.A.(2020).Globalization:A critical introduction (4th ed.).Red Globe Press.
- United Nations Development Programme (UNDP).(2021).Human development report 2021:Uncertain times, unsettled lives.
- UNESCO.(2021).Transcultura:A Program of UNESCO and the European Union for Youths in the Caribbean.Retrieved june12,2025 from https://www.unesco.org/en/articles/unesco-and-eu-will-award-24-scholarships-young-people-caribbean-specialized-courses-cinema-and
- Vogler, J.(2019).Professionelle Entscheidungen im Sportunterricht:Eine empirische Untersuchung zum fachdidaktischen Wissen von Lehrpersonen.Springer.
- World Bank.(2020).Strengthening governance for sustainable development.World Bank Publications.
- Wynn, M.G., Adejumo, D., & Vale, V.(2024).Digitalization and country image:Key influencing factors (a case example of Nigeria).Journal of Policy and Society, 2(2), 1-16.

به این مقاله این‌گونه ارجاع دهید: DOI: ۱۰.۲۱۸۵۹/priw-۱۵۰۲۰۱

فرهنگ، فاطمه؛ وثوقی، سعید؛ بصیری، محمدعلی (۱۴۰۴)، «تحلیل تاثیر نهادهای بین المللی و قدرت‌های نوظهور بر توسعه اقتصادی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران» فصلنامه پژوهشهای سیاسی جهان اسلام، س۱۵، ش۲، تابستان ۱۴۰۴، صص ۲۵-۱.

[Downloaded from priw.ir on 2026-11-25]